

Sygn.akt III AUa 655/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SA Piotr Prusinowski

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 grudnia 2013 r. w B.

sprawy z odwołania Przedsiębiorstwa (...) Spółka z o.o.

przy udziale zainteresowanego K. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 lutego 2013 r. sygn. akt V U 1881/12

oddala apelację.

Sygn. akt III A Ua 655/13

UZASADNIENIE

Decyzja z dnia 30 sierpnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. - na podstawie 83 ust.1 pkt 3 w zw. z. art. 91 ust.5, art. 18 ust.1 i 2, art. 20 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz art. 81 ust.1,5, i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. nr 164, poz. 1027 ze zm.) - określił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne K. P. podlegającego ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o. o. w S. za miesiąc styczeń 2007 r. w wysokość niżej wskazanej:

Okres	Ubezpieczenia emerytalne i rentowe	Ubezpieczenie Chorobowe	Ubezpieczenie wypadkowe	Ubezpieczenie zdrowotne

Styczeń 2007	1.818,21 zł	1.818,21 zł	1.818,21 zł	1.478,02
---------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-----------------

W uzasadnieniu zaskarżonej decyzji organ rentowy nadmienił, iż w okresie od 9 maja 2012 r. do 11 czerwca 2012 r. przeprowadził w Przedsiębiorstwie (...) Sp. z o.o. kontrolę w zakresie przestrzegania obowiązków i zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych. W wyniku tejże kontroli organ ustalił, iż płatnik składek przyznał pracownikom następujące świadczenia socjalne z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych:

1. świadczenia rzeczowe przyznane w latach: 2007, 2008 i 2010 wszystkim pracownikom w postaci bonów towarowych z okazji Świąt Wielkanocnych oraz w 2011 r. z okazji Świąt Bożego Narodzenia uzależnione były wyłącznie od wysokości dochodu pracownika uzyskanego u w/w płatnika (nie ustalono w celu uzyskania prawa do w/w świadczeń dochodu w rodzinie pracownika, powyższe świadczenia były przyznane w różnicowanej wysokości, bez składanych przez pracowników w tym celu wniosków i oświadczeń), w tym:

a) talony z okazji Świąt Wielkanocnych w roku 2007 przyznano w wysokości: 290,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie brutto do 1.900,00 zł), 270,00 zł (średnie wynagrodzenie od 1.901,00 zł brutto do 2.250,00 zł brutto), 250,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie powyższej 2.250,00 zł brutto),

b) talony z okazji Świąt Bożego Narodzenia w roku 2007 przyznano w wysokości: 350,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie brutto do 2.100,00 zł), 330,00 zł (średnie wynagrodzenie od 2.101,00 zł brutto do 2.500,00 zł brutto), 310,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie powyższej 2.501,00 zł brutto). Emeryci pracujący otrzymali talony w wysokości 350,00 zł brutto.

c) talony z okazji Świąt Wielkanocnych w roku 2008 przyznano w wysokości: 300,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie brutto do 2.200,00 zł), 280,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie powyższej 2.200,00 zł brutto),

d) talony z okazji Świąt Bożego Narodzenia w roku 2008 przyznano w wysokości: 550,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie brutto do 2.400,00 zł), 500,00 zł (średnie wynagrodzenie powyżej 2.400,00 zł brutto), natomiast pracownikom zatrudnionym na stawce ryczałtowej przyznano talony w wysokości 400,00 zł brutto,

e) talony z okazji Świąt Wielkanocnych w roku 2010 przyznano w wysokości : 350,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie brutto do 2.300,00 zł), 300,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie powyższej 2.300,00 zł brutto). Pracownicy obsługujący szkoły otrzymali talony w wysokości 250,00 zł brutto, natomiast emeryci pracujący w wysokości 150,00 zł brutto,

f) talony z okazji Świąt Bożego Narodzenia w roku 2010 przyznano w wysokości: 550,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie brutto do 2.300,00 zł), 500,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie powyższej 2.300,00 zł brutto). Pracownicy obsługujący szkoły otrzymali talony w wysokości 300,00 zł brutto, natomiast emeryci pracujący w wysokości 200,00 zł brutto,

g) świadczenia pieniężne z okazji Świąt Bożego Narodzenia w roku 2011 przyznano w wysokości: 430,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie brutto do 2.300,00 zł), 400,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie od 2.300,00 zł brutto do 3.100,00 zł brutto), 370,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie powyżej 3.100,00 zł brutto).

2. Świadczenia rzeczowe w latach 2007-2011 w postaci paczek choinkowych dla dzieci pracowników z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz w latach 2007-2010 w postaci talonów i świadczeń pieniężnych z okazji Dnia Kobiet przyznawane były w równej wysokości i nie były uzależnione od dochodu w rodzinie pracownika (nie były składane przez pracowników w tym celu wnioski i oświadczenia).

3. Wysokość świadczeń rzeczowych w postaci talonów świątecznych przyznanych wszystkim zatrudnionym pracownikom z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia w 2009 roku była uzależniona od formy

zatrudnienia (zatrudnienie w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy). Świadczenia były zróżnicowane w zależności od wymiaru czasu pracy zatrudnionych pracowników.

a) talony z okazji Świąt Wielkanocnych w roku 2009 przyznano w wysokości : 290,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie brutto do 1.900,00 zł brutto), 270,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie od 1.901,00 zł brutto do 2.250,00 zł brutto), 250,00 zł brutto (średnie wynagrodzenie powyższej 2.250,00 zł brutto),

b) talony z okazji Świąt Bożego Narodzenia w roku 2009 przyznano w wysokości: 400,00 zł brutto (pracownicy zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy), 300,00 zł brutto (pracownicy obsługujący szkoły - kierowcy), 200,00 zł brutto (zatrudnieni emeryci).

W ramach powyższych wypłat z ZFŚS płatnik wypłacił K. P. w styczniu 2007 r. kwotę 140,00 zł

Oceniając powyższą wypłatę pod kątem przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 1996 r. Nr 70 poz. 335 z późn. zm.) organ rentowy wskazał, iż w myśl art. 8 ust. 1 i 2 te same ustawy - prawo do świadczeń z ZFŚS mają pracownicy i ich rodziny, emeryci i renciści, byli pracownicy jednostki oraz ich rodziny, inne osoby, którym w regulaminie zakładowym przyznano prawo do korzystania ze świadczeń socjalnych finansowanych z tego Funduszu. Przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależniona jest w świetle ustawy od sytuacji życiowej, rodzinnej i zdrowotnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Decyzję o przyznaniu świadczeń ze środków ZFŚS podejmuje się na pisemny wniosek osoby uprawnionej. Zasady przyznawania świadczeń powinien szczegółowo określać regulamin ZFŚS. Organ rentowy ustalił, iż u płatnika w okresie od 1 marca 2004 roku do 31 grudnia 2011 roku obowiązywał Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o., który określał szczegółowe zasady przyznawania usług i świadczeń socjalnych. Z treści §8 ust. 4 regulaminu wynika, iż pomoc rzeczowa i pieniężną udzielana jest w ciągu roku w przypadku m.in. w szczególnie trudnej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej w postaci talonów, bonów i innych znaków upoważniających do wymiany na pieniądze. Ponadto § 5.1 i § 16 wskazuje na konieczność złożenia przez osobę uprawnioną występującą o przyznanie świadczenia lub pomocy z funduszu odpowiedniego wniosku w formie pisemnej. Odwołując się do orzecznictwa sądowego organ rentowy podniósł, iż wypłata bonów towarowych nie mająca charakteru socjalnego jest przychodem pracownika w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2010, nr 51, poz.307 ze zm.), który stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (wyrok SN z dnia 16.09.2009 r. ; sygn. akt. I UK 121/2009 r. OSNP 2011/9-10/133; wyroki SA w Białymstoku z dnia 8.11.2011 r.- sygn. akt III AUa 964/11 oraz z dnia 7.09.2011 r.- sygn. akt III AUa 714/11). Organ rentowy odwołał się także do wyroku SN z dnia 20.06.2012 r. (sygn. Akt I UK 140/12) w którym Sąd ten przyjął, że regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych stanowi źródło prawa pracy, określa on także "zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu", jest więc wiążący nie tylko w zakresie ogólnych zasad (kryteriów) podziału środków funduszu świadczeń socjalnych, ale także w odniesieniu do ustanowionego w nim trybu ich przyznania pracownikom, uwzględniającego indywidualną ocenę każdego przypadku według przyjętych kryteriów. Sąd podkreślił, że dla oceny czy wypłacono świadczenia w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych istotne jest, czy zostały wypłacone zgodnie z regulaminem obowiązującym w zakładzie pracy.

W ocenie organu rentowego wydanie przez płatnika paczek choinkowych dzieciom pracowników, bonów towarowych, talonów z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkanocnych w latach 2007-2011 nie nastąpiło z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, bowiem przy ich przyznawaniu nie uwzględniono kryterium socjalnego, a ich wypłaty dokonano niezgodnie z uregulowaniami regulaminu obowiązującego u płatnika. Wartość przyznanych talonów świątecznych nie była zróżnicowana kwotowo w zależności od sytuacji materialnej, rodzinnej i życiowej pracowników. Kryterium ich przyznania była forma zatrudnienia i wymiar czasu pracy. Świadczenia przyznano wszystkim pracownikom, co jest wykluczone przy zastosowaniu kryterium socjalnego. Nie można przyjąć zdaniem organu, że sytuacja życiowa, rodzinna i materialna (art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych) była brana pod uwagę w sytuacji, gdy przy przyznawaniu nie uwzględniano, czy pracownik ma żonę i dzieci, jakie są dochody na członka w rodzinie, czy osoby są zdrowe, czy też wymagają dodatkowych nakładów w związku z przewlekłą chorobą itp. Nie spełniono powyższych warunków również w stosunku do talonów i świadczeń pieniężnych

przyznanych w latach 2007-2010 z okazji Dnia Kobiet. Przy ich wypłacie nie uwzględniono kryterium socjalnego lecz wypłacono je kierując się jedynie kryterium płci i wypłacając je wszystkim zatrudnionym kobietom.

Organ rentowy wskazał, iż Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych obowiązujący od dnia 1 marca 2004 roku do 31 grudnia 2011 roku w Przedsiębiorstwie (...) Sp. z o.o. w ogóle nie przewidywał możliwości przyznawania paczek choinkowych. Stąd nie można uznać, że ich przyznanie w latach 2007-2011 r. nastąpiło zgodnie z regulaminem ZFŚS. Pomimo, iż § 5.1 oraz §16 w/w regulaminu nakładał obowiązek złożenia przez osobę uprawnioną o ile zamierza korzystać ze środków Funduszu, odpowiedniego wniosku w formie pisemnej, pracownicy nie składali wniosków o przyznanie tych świadczeń. Paczki i talony przyznawano niejako "z urzędu", a nie na pisemny wniosek pracownika, co jest typowe dla świadczeń socjalnych.

Konkludując organ rentowy przyjął, iż wypłata świadczeń z funduszu socjalnego wskazanych w decyzji nastąpiła z naruszeniem przepisu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych tj. z pominięciem analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika, co w konsekwencji oznacza, iż nie mają zastosowania przepisy § 2 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. 1998 nr 161 poz.1106 z późn. zm.), które wyłączają z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. W sytuacji gdy pracodawca wypłacił świadczenie pieniężne niemające charakteru socjalnego, które jest przychodem pracownika w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012, poz. 361 ze zm.) - od wypłat tego rodzaju należało naliczyć składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz stosownie do brzmienia §1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągniany przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Przychód wypłacony lub postawiony do dyspozycji pracownika w danym miesiącu stanowi podstawę do naliczenia składek za ten miesiąc, w którym został wypłacony bez względu na to, jakiego okresu dotyczy. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe pracowników stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - art.20 ust. 1 powołanej wyżej ustawy .

Stosowanie do art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U z 2008, nr 164, poz. 1027 ze zm.) do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył płatnik - Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o. o. w S. zarzucając jej naruszenie § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. nr 161, poz. 1106 z późn. zm.) poprzez uznanie, że od świadczenia wypłaconego K. P. z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w styczniu 2007 r., należy odprowadzić składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, gdyż nie miało ono charakteru socjalnego. W związku z tym odwołujący domagał się zmiany powyższej decyzji w całości jako niezgodnej ze stanem faktycznym i prawnym sprawy i orzeczenie co do istoty sprawy tj. o braku konieczności uwzględniania do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne tego pracownika świadczeń otrzymywanych przez niego z ZFŚS w formie paczek choinkowych.

W uzasadnieniu odwołania płatnik podniósł, iż dokonanie kontroli wydatków z ZFŚS przekroczyło zakres kontroli wynikający z przedłożonego pracodawcy upoważnienia, gdyż nie obejmowało ono świadczeń z ZFSS, które z zasady nie podlegają składkom na rzecz ZUS, jeśli w całości finansowane były z funduszu i przeznaczone są na działalność

socjalną, jak to miało miejsce w przedmiotowym stanie faktycznym. Poza tym, jak wynika z protokołu kontroli, kontrolą tą objęto okres od stycznia 2007 r. do grudnia 2009 r., zaś wydatki z ZFSS skontrolowano również za lata 2010, 2011 i 2012 nie przedstawiając żadnej podstawy prawnej rozszerzenia kontroli. Odwołujący podnosił też, że ustawa o ZFŚS nie określa sposobu dokumentowania sytuacji majątkowej, rodzinnej i życiowej, a oświadczenia pracowników w tym względzie mogą być składane w dowolnej formie. Ponadto osobom przyznającym świadczenia z ZFŚS u pracodawcy doskonale znana jest sytuacja każdej rodziny, gdyż w tak małym środowisku, jakim jest zakład pracy zatrudniający średnio 150 pracowników w spornym okresie, czy też sama miejscowość, jaką są S., nie jest trudne uzyskanie informacji na ten temat. Wiedzę na temat sytuacji rodzinnej pracodawca czerpał także z dokumentów składanych przez ubiegających się o świadczenia w formie zapomóg losowych czy też dokumentów znajdujących się w aktach osobowych pracowników. Żaden przepis nie przewiduje pisemnej formy składania oświadczeń, w tym też Regulamin ZFŚS obowiązujący u pracodawcy w kontrolowanym okresie, przy czym nie zawierał on też żadnego wzoru takiego oświadczenia. Wszystkie świadczenia przyznawane u pracodawcy z ZFŚS - zakwestionowane w trakcie kontroli - były przyznane zgodnie z obowiązującym u odwołującego regulaminem, a przy tym przyznane na rzecz uprawnionych do funduszu i stanowi pomoc socjalną, a przyjęte kryteria wysokości świadczeń uwzględniały sytuację życiową, rodzinną i materialną. Świadczenia te nie były jednakowe, a były przyznawane w zróżnicowanej wysokości, w kilku przedziałach grupowych. M.in. na okoliczność ustalenia dochodu pracownika przygotowywano zestawienia miesięcznych wynagrodzeń za okres 3 miesięcy lub roku poprzedzającego przyznanie świadczenia. Z tych też względów świadczenia te nie stanowiły dodatkowego uzyskanego przez pracownika przychodu, od którego trzeba by odprowadzać składki na ubezpieczenie społeczne lub zdrowotne.

Wyrokiem z dnia 21 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił że w przypadku ubezpieczonego K. P. za miesiąc styczeń 2007 r. podstawa składek na ubezpieczenia społeczne wynosi 1678,21 zł , a na ubezpieczenie zdrowotne 1338,02 zł Orzekając o kosztach procesu Sąd Okręgowy zasądził od organu rentowego (Oddziału ZUS w B.) na rzecz (...) spółki z o.o. kwotę 60 złotych.

Sąd Okręgowy ustalił, iż w wyniku kontroli organu rentowego przeprowadzonej od 9 maja do 11 czerwca 2012 r. ustalono, że (...) sp. z o.o. przyznała pracownikom świadczenia socjalne z ZFŚS, przy czym w latach 2007, 2008 i 2010 przyznano wszystkim pracownikom bony towarowe z okazji Świąt Wielkanocnych oraz w 2011 r. z okazji Świąt Bożego Narodzenia. Przyznanie uzależnione były wyłącznie od dochodu pracownika uzyskanego u płatnika, natomiast nie ustalono dochodu w rodzinie pracownika. Dzieci pracowników otrzymały paczki choinkowe. Powyższe ustalenia kontroli skutkowały wydaniem zaskarżonej decyzji, przy czym płatnik nie kwestionował, iż istotnie wypłacił pracownikom świadczenia w wysokości i formie podanej przez organ rentowy. Okolicznością sporną w niniejszej sprawie było, czy paczki choinkowe wydane dzieciom K. P. były świadczeniami socjalnymi w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 592 ze zm.).

W przypadku zainteresowanego K. P. bezspornym było, iż wydano w styczniu 2007 r., 2 paczki choinkowe po 70 zł

Odwołując się do art. 18 ust. 1 w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych Sąd Okręgowy wskazał, iż podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągany przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i ubezpieczenia rentowe (art. 20 ust. 1). Z kolei z przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych wynika, że do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. Przy ustalaniu podstawy wymiaru składek dla pracowników nie stosuje się wyłączeń wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną a pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe finansowane przez ubezpieczonego.

Wyłączenia z podstawy wymiaru składek niektórych rodzajów przychodów reguluje wydane na podstawie delegacji zawartej w art. 21 ustawy rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie

szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. nr 161, poz. 1106) , które w § 2 ust. 1 pkt 19 stanowi, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Działalność socjalna została zdefiniowana w art. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, który to przepis rozumie przez nią usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form krajowego wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Należy także pamiętać, iż zgodnie z art. 8 ust. 1 przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Brzmienie art. 8 ust. 1 nie upoważnia do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Byłoby to bowiem w istocie przyznawanie tym osobom dodatku do wynagrodzenia. Przepis ten wyraźnie natomiast określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia, a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Zdaniem Sądu Okręgowego takie powiązanie oznacza, że im gorsza jest sytuacja osoby uprawnionej, tym wyższe powinno być świadczenie. Nakłada to na przyznających świadczenia obowiązek indywidualnej (w żadnym wypadku zbiorowej) kwalifikacji wniosków. Nawiązując do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09, OSNP 2011/9-10/133, Sąd Okręgowy przytoczył, iż podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu została określona w art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Od tej zasady nie ma wyjątków i nawet regulamin funduszu nie może jej zmienić. Stąd świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem tej reguły nie mogą być oceniane w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych. Stosownie zaś do art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1 oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie. Wydany na tej podstawie regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych stanowi źródło prawa pracy na podstawie art. 9 k.p. Skoro określa on także - zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu - , jest więc wiążący nie tylko w zakresie ogólnych zasad (kryteriów) podziału środków funduszu świadczeń socjalnych, ale także w odniesieniu do ustanowionego w nim trybu ich przyznawania pracownikom, uwzględniającego indywidualną ocenę każdego przypadku według przyjętych kryteriów. W obowiązującym w spółce w okresie od 01 marca 2004 r. do 31 grudnia 2011 r. w regulaminie ZFSS przewidziano szczegółowe zasady przyznawania usług i świadczeń socjalnych. Z § 8 ust. 4 tego regulaminu wynika, że pomocy rzeczowej i pieniężnej udziela się w ciągu roku w przypadku m.in. szczególnie trudnej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej w postaci talonów, bonów i innych znaków upoważniających do wymiany za pieniądze. Ponadto w § 5 i § 16 wskazano na konieczność złożenia przez osobę uprawnioną, występującą o przyznanie świadczenia lub pomocy z funduszu odpowiedniego wniosku w formie pisemnej. Z regulacji zawartej w art. 8 wymienionej ustawy wynika, że pracodawca nie może wydatkować środków Funduszu niezgodnie z treścią regulaminu zakładowej działalności socjalnej (ust. 2), przy zastosowaniu kryterium innego niż socjalne. Przyznanie świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych niezależnie od sytuacji majątkowej, życiowej czy rodzinnej uprawnionych prowadzi do sytuacji, w której świadczenia te nie stanowią świadczeń socjalnych podlegających wyłączeniu z podstawy wymiaru składek.

W ocenie Sądu Okręgowego poczynione przez organ rentowy w toku kontroli ustalenia znajdują oparcie w materiale dowodowym zebrany w toku niniejszego postępowania, tj. w zeznaniach przesłuchanych świadków: J. C. (1), A. D., D. P., D. T., K. C., E. R., H. T. i J. W., tj. osób, które brały udział w przyznawaniu świadczeń z funduszu. Wynika z nich jednoznacznie, iż świadczenia te do 2011 r. nie były przyznawane na pisemny wniosek, lecz na ustną prośbę czy też wprost „z urzędu” z różnych okazji. Świadczenia rzeczywiście były wypłacane w zróżnicowanej wysokości, niemniej jednak jedynym realnym kryterium brany pod uwagę była wysokość dochodu uzyskiwana przez ubezpieczonego lub wymiar czasu pracy. Każdy z członków komisji socjalnej wyrażał przy tym przekonanie, że brane było pod uwagę kryterium socjalne, tj. sytuacja rodzinna i osobista poszczególnych pracowników, niemniej jednak wiedza w tym zakresie nie opierała się na oświadczeniach samych zainteresowanych wypłatą, lecz na „przeciekach” - jak to ujął J. C. (1) - z racji zatrudnienia w jednym zakładzie i zamieszkiwania w małej miejscowości.

Zgodnie z brzmieniem § 7 pkt 2 i 4 regulaminu ZFŚS ze świadczeń z funduszu mogą korzystać członkowie rodzin pracowników tj. pozostające na utrzymaniu i wychowywaniu dzieci. Dziecko może otrzymać wsparcie finansowe na koloniach, obozie, zimowisku. Jedną z innych okoliczności wymienionych w regulaminie jest choinka dla dzieci. Zwyczajowo w czasie takiej zabawy dzieci obdarowywane są paczkami. Pracodawca może odstąpić od zorganizowania jej i przekazać paczki dziecku za pośrednictwem rodzica. Przyznanie dzieciom paczek o różnej wartości byłoby złamaniem pewnego zwyczaju i stanowiłoby formę dyskryminacji tych, których rodzice dobrze zarabiają. O tym, którzy pracownicy mają dzieci, pracodawcy wiedzieli z racji wypłaty zasiłków rodzinnych. Brak jest zdaniem Sądu Okręgowego dowodu wskazującego, że K. P. otrzymał jakiegokolwiek świadczenie z ZFŚS, bowiem świadczenie to uzyskały jego dzieci – z tego powodu brak jest podstaw do uwzględnienia ich wartości w podstawie wymiaru składek na jego ubezpieczenie.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy na zasadzie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i obniżył podstawę wymiaru składek na jego ubezpieczenia społeczne i zdrowotne za styczeń 2007 r. o 140 zł O kosztach zastępstwa procesowego orzekł na podstawie art. 99 k p c.

Organ rentowy wywiódł apelację od tego wyroku zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię, tj.:

1. § 2 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U z 1998r. Nr 161, poz. 1106 z późn. zm.), poprzez przyjęcie, że wartość wypłacanych przez pracodawcę (odwołującego się) świadczeń nie stanowi podstawy wymiaru składek;
2. art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2012 nr 592 ze zm.), poprzez przyjęcie, iż wypłata świadczenia w oparciu jedynie o kryterium rodzinne (ilości posiadanych dzieci) jest prawidłowym rozdysponowaniem środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych

Wskazując na powyższe apelacja wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Białymstoku.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja podlegała oddaleniu.

Przedmiotem postępowania w postępowaniu odwoławczym, jest tylko kwestia zasadności zwolnienia z oskładkowania paczek choinkowych przyznanych dzieciom K. P.. Uzasadnienie Sądu Okręgowego ma szerszy charakter i wychodzi poza zakres przyznanych paczek choinkowych, bowiem również dotyczy innych świadczeń przyznanych z fundusz socjalnego, co jest efektem zapewne wielu spraw rozpoznawanych przez Sąd Okręgowy w związku decyzjami ZUS dotyczącemu odwołującego się i jego pracowników. W świetle tej sprawy oraz innych rozpoznawanych w przez Sąd Apelacyjny w ramach wniesionych apelacji – Sąd Okręgowy zasadniczo oddalił wniesione odwołania uznając, iż przyznawanie świadczeń przez odwołującego następowało z pominięciem kryteriów socjalnych i bez zachowania regulaminu. Jedynie w przypadku paczek dla dzieci Sąd Okręgowy odwołania te uwzględnił uznając, dopuszczalność przyznania ich w jednakowej wysokości na każde dziecko. Ponieważ w przypadku K. P. przedmiotem postępowania w sprawie, w obu instancjach były tylko przyznane styczniu w 2007 r. 2 paczki choinkowe po 70 zł – Sąd Apelacyjny odnosi swoje rozważania tylko do tak zakreślonego przedmiotu sporu.

Sąd Apelacyjny generalnie podziela ustalenia i wywód prawny Sądu Okręgowego prowadzący do wniosku, iż w przypadku paczek choinkowych poznananych dzieciom pracowników odwołującego należało odwołanie uwzględnić i nie obejmować środków przeznaczonych na ten cel obowiązkiem odprowadzania składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Zaskarżona decyzja opiera się na ocenie organu rentowego, że środki z Funduszu Socjalnego były wydatkowane bez zachowania kryterium socjalnego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jednolity Dz. U. z 1996 r. , Nr 70 , poz. 335 ze zm). Zgodnie z tym przepisem przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Rozważania w tym zakresie należało rozpocząć od zauważenia, iż zgodnie z § 8 ust.3 regulaminu (zawartym w dziale III-im regulaminu – regulującym zasady i warunki przyznawania świadczeń socjalnych) „ choinkę dla dzieci ” zaliczano do zakładowych imprez okolicznościowych, a wysokość świadczeń na ten cel przeznaczonych określał zarządzeniem dyrektor (zarządca). W świetle ustaleń Sądu Okręgowego integralną częścią takiej imprezy okolicznościowej, jeżeli się odbywała było obdarowywanie dzieci paczkami. Fakt organizowania choinek dla dzieci potwierdził zeznający w sprawie VU 1796/12 świadek J. W..

Sąd Okręgowy w sposób uprawniony przyjął, iż nie zawsze było koniecznym aby wręczenie paczek musiało następować na imprezie choinkowej, bowiem cel ten pracodawca może osiągnąć również poprzez przekazanie paczek za pośrednictwem rodzica. Zgodzić trzeba się Sądem Okręgowym, iż w przypadku dzieci i prezentów dla nich przeznaczonych w tym paczek , których realna wartość nie jest wielka ,a raczej symboliczna (70-100 zł) trudno domagać się dyferencjacji co do składu i wartości takich paczek. Doświadczenie życiowe uczy, iż dzieci w naturalny sposób, mają głęboko ukształtowane poczucie sprawiedliwości i równości , w którym trudno jest im zrozumieć i zaakceptować fakt otrzymania „czegoś gorszego czy mniej wartościowego”, niż inne dziecko. Jest to tym bardziej trudne, w sytuacji gdy ukształtował się pewien zwyczaj przyznawania identycznych paczek w okresie wcześniejszym i zwyczaj ten był powszechnie uznawany i nie kontestowany. Nie bez znaczenia w tym zakresie jest to, że przy relatywnie niewielkiej wartości paczek (70 zł to wartość w przybliżeniu około 2 kg cukierków) ich zróżnicowanie byłoby raczej pozorne i komiczne niż realne i istotne. Realne zróżnicowanie musiało by bowiem polegać na pozbawieniu niektórych dzieci (rodziców o wyższych dochodach) w ogóle prawa do paczki, a wtedy ich udział w zabawie choinkowej byłby nie zabawą tylko traumą. Samopoczucie tych dzieci, które dostałyby paczki jako „ci biedni” nie było przy tym lepsze, a co więcej zapewne taki sposób podziału prowadziłby do naruszenia ich godności.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego sposób zróżnicowania uprawnień do nabycia paczek oparty na liczbie posiadanych dzieci to realne i konkretne kryterium socjalne umocowane w ustawie i sprecyzowane w zarządzeniach Dyrektora .

Nie można zgodzić się z organem rentowym, który również w zakresie paczek choinkowych dla dzieci w istocie za dominujące kryterium socjalne uzasadniające zróżnicowanie wartości paczek uznaje dochody rodziny, a nie uznaje za kryterium socjalne zróżnicowania w oparciu o posiadanie dzieci i ich liczbę. W tym zakresie godzi się zauważyć, że dochody rodziny nie zawsze przekładają się na sytuację dziecka, bowiem o tym jakie potrzeby dziecka są zaspokajane zawsze decydują rodzice. Oznacza to, że nawet przy wysokich dochodach rodziców jego potrzeby wcale nie muszą być zaspokajane na innym poziomie, niż jego rówieśnika, którego rodzice osiągają mniejsze dochody.

Kryterium zastosowane przez Spółkę, adresuje pomoc bezpośrednio do dziecka w postaci paczki zawierającej słodycze, jest kryterium konkretnym, pewnym i sprawliwszym w adresowaniu pomocy socjalnej. Nie wydaje się być spornym poglądem, iż nie każda osoba nie osiągająca aktualnie dochodu lub osiągająca nieznaczny dochód jest osobą wymagającą pomocy socjalnej. Można bowiem - i w warunkach polskich nie jest to żaden wyjątkowy wypadek - posiadać znaczny majątek i nie posiadać dającego się realnie zweryfikować dochodu (np. dochód od członków rodziny pracującej za granicą, dochody z pracy na czarno i innych źródeł nieujawnionych, dochody i korzyści wynikające z wykorzystywania do celów prywatnych majątku i działalności prowadzonej firmy, która formalnie wykazuje niewielki dochód lub straty itp.). Na tę okoliczność wskazywali zeznając w sprawie (...) świadkowie (J. C., R. B.).

Dając niejako priorytet oświadczeniom o dochodach w rodzinie organ rentowy zdaje się istnienia takich zjawisk – bynajmniej nie marginalnych - nie dostrzegać. Jednocześnie nie do podważenia jest twierdzenie, iż każdy kto posiada i wychowuje dziecko ponosi istotne i dające się zweryfikować wydatki związane z jego utrzymaniem. I dalej nie da się podważyć twierdzenia, że kto posiada więcej dzieci, ponosi wydatki proporcjonalnie większe związane z ich

utrzymaniem i wychowaniem. Pomoc zatem adresowana do dziecka za pośrednictwem pracownika uzależniona od posiadania dzieci i ich liczby jest oczywistym i wyraźnie dyferencyjnym kryterium socjalnym.

Organ rentowy kontestując jako istotne kryterium socjalne posiadanie dzieci, ich liczbę i wiek dzieci zdaje się też nie uwzględniać znaczenia rodziny i posiadania dzieci jako wartości chronionych konstytucyjnie. Godzi się tu odwołać do art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. zgodnie z którym Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Przełożeniem tego obowiązku konstytucyjnego Państwa jest wiele regulacji ustawodawstwa zwykłego, które w różnych przepisach traktuje już sam fakt posiadania dziecka za kryterium socjalne w szerokim znaczeniu i w oparciu o nie przyznaje rodzicom prawo do świadczenia lub ulgi w podatku. Przytoczyć w tym zakresie można np. art. 27f ustawy z dnia 26 lipca o podatku od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 Nr 361) wprowadzający tzw. ulgę prorodzinną na każde dziecko albo art. 15b ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006, Nr 139, poz. 992) wprowadzający jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka. W obu przypadkach sam fakt posiadania (urodzenia) dziecka jest elementem uprawniającym do ulgi lub do świadczenia w oderwaniu od dochodu rodziców. Oba przepisy są elementami socjalnej polityki Państwa służącymi ochronie osób (rodzin) posiadających dzieci. Wydaje się, że organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję pominął interesy dzieci i dokonał wykładni przepisów prawa w sprzeczności z wspomnianą wyżej regulacją Konstytucji, a w zwłaszcza z obowiązkami organów Państwa, w tym organu rentowego wynikającymi z art. 71 Konstytucji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego oskładkując przedmiotowe paczki Zakład wykazał się daleko posuniętym formalistycznym, oderwanym od celów ustawy o ZFŚŚ podejściem. Gdyby takie samo podejście zastosować do zaskarżonej decyzji to stwierdzić by należało oczywisty brak podstaw do uwzględnienia ubezpieczonemu w podstawie wymiaru składek wartości przedmiotowych paczek. Skoro bowiem Zakład w zaskarżonej decyzji zakwestionował, iż przedmiotowe paczki stanowią element pomocy socjalnej, to powinien też konsekwentnie zauważyć, co podnosi też Sąd Okręgowy, iż paczek tych nie przyznano w istocie pracownikom lecz ich dzieciom, a pracownicy jedynie w sensie faktycznym paczki te odebrali kwitując ten odbiór. W świetle §7 ust.1 regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (...) w S. członkowie rodzin pracowników mogą korzystać ze świadczeń z funduszu. Oznacza to, iż pomoc socjalna jest kierowana do nich bezpośrednio, a nie kierowana pośrednio tj. za pośrednictwem pracownika. Prawa członka rodziny pracownika wiąże się z faktem zatrudnienia pracownika, ale pracownik taki nie musi mieć w istocie wpływu na to, czy członek rodziny otrzyma się świadczenie z funduszu socjalnego. Należy zauważyć, iż w §7 ust. 4 definiującym pojęcie członka rodziny przyjęto, iż w uzasadnionych przypadkach – jest nim także niepracujący członek rodziny (dzieci, małżonek) zamieszkujący oddzielnie. Nawet zatem gdyby pracownik sprzeciwiał się przyznaniu świadczenia z funduszu socjalnego dla członka swojej rodziny z którym nie zamieszkuje (i np. pozostaje w konflikcie) to nie wykluczałoby to zdaniem Sądu Apelacyjnego uzyskania prawa do świadczenia socjalnego przez tego członka rodziny, jeżeli członek ten spełniłby przesłanki od uzyskania świadczenia z pomocy socjalnej. Skoro zawsze paczki te przyznawano dzieciom, to one były beneficjentami z tego tytułu, jak też sam skład tych paczek potwierdza tę okoliczność (słodczyce), brak jest choćby już z tego tytułu podstaw do zwiększania składki ubezpieczonemu.

Odmienne traktowanie paczek dla dzieci i dopuszczalność ich przyznawania w równej wysokości jest akceptowane przez część orzecznictwa sądowego, którą Sąd Apelacyjny podziela (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 25 kwietnia 2013 III AUa 906/12 LEX nr 1322019; uzasadnienie wyroku SA w Katowicach z dnia 7 lutego 2013 r. III AUa 1880/12 LEX nr 1286521).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powyższy wywód prowadzi do wniosku, iż (...) Spółka z o.o. w S. w zakresie przydziału paczek świątecznych dla dzieci sowych pracowników realizowała cele socjalne wskazane w Regulaminie Spółki oraz zachowała minimalne kryteria socjalne przy przyznawaniu prawa do przedmiotowych paczek. Wszystko to co wyżej przytoczono – i co należy wyraźnie zaznaczyć – dotyczy tylko zwyczajowo przyznawanych paczek choinkowych dla dzieci, wręczanych z reguły na imprezach choinkowych organizowanych w zakładzie pracy – w okolicznościach, w

których nie ma żadnych wątpliwości, iż pracodawca w tej formie realizuje cel socjalny i nie zmierza do przyznania pracownikowi nieoskładkowanego elementu wynagrodzenia.

Zgodnie z § 2 ust.1 pkt 19 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. z 1998 r. Nr 161 poz. 1106 z zm.) świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych są przychodem nie stanowiącym podstawy wymiaru składek. Przepis ten generalnie zatem zwalnia wszystkie świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych z obowiązku odprowadzenia od takich przychodów składki na ubezpieczenie społeczne. Świadczenia uzyskane zatem przez pracownika z funduszu socjalnego stanowią jego przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U z 2010 r. Nr 51 , poz. 307 z zm.), ale jednocześnie jak wskazano wyżej jest to przychód, który w świetle § 2 ust. 1 pkt 19 Rozporządzenia nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Wszystko to co wyżej wskazano w stosunku do składek na ubezpieczenie społeczne emerytalno-rentowe dotyczy również:

- składek na ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe pracowników, bowiem w świetle art. 20 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009, Nr 205, poz. 1585 z zm.) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe;

- składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników, bowiem w świetle art. 81 ust. 1 w zw. z art. 66 ust. 1 pkt 1 a) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowane ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164 poz. 1027 z zm.) do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się przepisy dotyczące pracowników określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 385 k.p.c. wniesioną apelację oddalił.